

KRZYSZTOF GARCZAREK*

SPRAWOZDANIE Z VIII FILOZOFICZNEJ KONFERENCJI
NAUKOWEJ *CZŁOWIEK WOBEC WOJNY*.

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, 21 marca 2023 r.

Filozoficzna Konferencja Naukowa *Człowiek wobec wojny*, która odbyła się 21 marca 2023 r, w sali im. Ojca Świętego Benedykta XVI Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, wpisuje się w tradycję organizowanych od siedmiu lat konferencji filozoficznych zatytułowanych *Człowiek wobec...* Pierwsza z nich, *Człowiek wobec techniki*, odbyła się w 2016 r. z inicjatywy dr. Wojciecha Rojka oraz ówczesnego studenta filozofii Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu ks. mgr. lic. Adama R. Prokopa. Temat tegorocznego sympozjum wskazała niejako sama rzeczywistość – tocząca się w pełnej skali od 24 lutego 2022 r. wojna rosyjsko-ukraińska stała się przyczynkiem do refleksji naukowej, zarówno historycznej, filozoficznej, historiozoficznej, jak i teologicznej, psychologicznej czy pedagogicznej. Wielowymiarowość zagadnienia wojny potwierdziło grono uczestników konferencji reprezentujących rozmaite dziedziny i dyscypliny nauki (teologię, filozofię, pedagogikę, historię, literaturoznawstwo, językoznawstwo).

Konferencję otworzyli ks. prof. dr hab. Sławomir Stasiak, rektor Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, oraz ks. dr Patryk Gołubców, wiceprezes współorganizującej wydarzenie Fundacji Obserwatorium Społeczne. Wykład inauguracyjny pt. *Katolik wobec wojny i pokoju – implikacje społeczne* wygłosił ks. mjr dr Krzysztof Deja, dyrektor Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. Edmunda Bojanowskiego w Henrykowie. Prelegent zauważył, że wojna i pokój to zjawiska towarzyszące człowiekowi od zarania dziejów, stanowiące razem najstarszy dylemat egzystencjalny. Rozpatrywanie obu tych zagadnień często

* Krzysztof Garczarek – Uniwersytet Wrocławski, ORCID: 0000-0001-8680-3434; e-mail: krzysztof.garczarek@uwr.edu.pl.

ograniczone jest do przebiegu działań wojennych, a kwestie skutków sporu łączy się zwykle ze zwycięstwem bądź porażką, oceniając je przez pryzmat opcji politycznej, ekonomicznej czy społecznej. Ks. Deja z perspektywy katolickiej spróbował sformułować odpowiedzi na pytania: Jak przywrócić stan pierwotny sprzed wojny? Kto jest odpowiedzialny za pokój i kto ma realny wpływ na jego kształtowanie?

W kolejnej części konferencji, zatytułowanej *Ratio*, moderowanej przez kleryka dr. Eryka Cichockiego, wystąpiło czworo prelegentów. Jako pierwszy referat pt. *Jak zachować człowieczeństwo w czasie wojny? Filozoficzne spojrzenie na wybrane problemy zapisane w polskiej literaturze wojennej i obozowej* wygłosił dr Michał Stachurski (Szkoła Podstawowa nr 95 im. Władysława Broniewskiego w Krakowie, Fundacja Obserwatorium Społeczne we Wrocławiu). Autor podjął próbę analizy o charakterze etycznym wybranych tekstów literackich dwóch autorów: Aleksandra Kamińskiego oraz Gustawa Herlinga-Grudzińskiego i jednego uczestnika wydarzeń Marka Edelmana. Dr Stachurski zauważył, że w literaturze wojennej i obozowej znajdujemy głębokie prawdy dotyczące ludzkiej egzystencji, a także nadzieje na to, że ludzie – zwłaszcza w sytuacjach granicznych – potrafią z siebie wydobyć niespotykane dobro.

Kolejną prelegentką była dr Krystyna Laszczyńska-Fankanowska (Szkoła Podstawowa nr 38 im. Jerzego Kukuczki we Wrocławiu), która opowiedziała o *Transformacji wartości w sytuacji wojny*. Celem referatu było ukazanie dylematów związanych z aksjologią obiektywistyczną w sytuacji ekstremalnej. Autorka starała się ukazać kryzys rozumienia wartości, analizując wybrane przykłady tekstów kultury twórców uwikłanych w wojnę.

Następnie głos zabrał ks. mgr Marcin Wachowicz (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu), który wygłosił prelekcję pt. *Od wojny sprawiedliwej do wojny usprawiedliwionej – ewolucja pojęcia i jego współczesne uwarunkowania*. W swym referacie przedstawił, jak kształtowało się pojęcie wojny sprawiedliwej na przestrzeni wieków, wyjaśnił różnice między wojną sprawiedliwą a usprawiedliwioną oraz odniósł rozważania teoretyczne do wojny, która trwa obecnie na terytorium Ukrainy.

Sesję zamknął piszący te słowa mgr Krzysztof Garczarek (Uniwersytet Wrocławski), który wygłosił referat *Reminiscencje wojenne w poezji Jacka Łukasiewicza*. Prelegent skonstatował, że we fragmentach wojennych Łukasiewicz stosuje tzw. strategię świadectwa, która polega na prezentowaniu bohatera lirycznego w kontekście otaczającego go środowiska. Zastosowanie tej strategii ujawnia się w dziele literackim poprzez obecność odwołań do najrozmaitszych wydarzeń czy osób.

Po krótkiej przerwie rozpoczęła się kolejna sesja, zatytułowana *Revelatio*. Moderował ją mgr Krzysztof Garczarek. Rozpoczął ją kleryk dr Eryk Cichocki, który w swym wystąpieniu pt. *Język militarny w wybranych czasopismach katolickich. Komentarz językowo-teologiczny, mieszczącym się w nurcie lingwistycznych*

badan nad językiem religijnym, a ściślej – nad językiem katolicyzmu w Polsce, dokonał analizy i interpretacji językowo-teologicznej zawartości czasopism „Gość Niedzielny”, „Niedziela” i „Tygodnik Powszechny” w kontekście wojny i języka obrazowania wojennego.

Kolejna prelegentka, dr Katarzyna Wasiutyńska (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu), w referacie *Doświadczenie wojny a idea powszechnego braterstwa. Refleksja teologicznoduchowa w świetle «Fratelli tutti» papieża Franciszka* chciała się zastanowić, czy idea powszechnego braterstwa nie jest pociągającą, ale utopijną teorią oraz w jaki sposób chrześcijanin może przełożyć na swe codzienne życie przesłanie encykliki *Fratelli tutti*.

Następnie dr Tomasz Szyszlak (Uniwersytet Wrocławski) ukazał proces kształtowania się służby duszpasterstwa wojskowego w Siłach Zbrojnych Ukrainy, przede wszystkim w kontekście wojny w Donbasie, przy temacie *Tryzub i stuła. Duszpasterstwo wojskowe w Siłach Zbrojnych Ukrainy*.

Sesję trzecią zakończyło wystąpienie mgr Tomasza J. Trzeciaka (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu) ukazujące relacje pomiędzy różnymi denominacjami chrześcijańskimi w dobie trwającej wojny; referat nosił tytuł *Ekumenizm wobec wojny. Aktualna problematyka związana z konfliktem na Ukrainie*.

Ostatni panel (*Origo*), moderowany przez ks. mgr. Marcina Wachowicza, otworzyło wystąpienie *Trauma i deprawacja politycznie wykorzystane. Komuniści wobec wojennego doświadczenia Polaków 1944/45-1956* wygłoszone przez mgr. Adriana Genderę (Uniwersytet Wrocławski, Muzeum Okręgowe w Lesznie), w którym wskazano, w jaki sposób PPR/PZPR zawłaszczala traumę i obniżoną moralność Polaków do własnych celów politycznych.

Następnie mgr Marcin Fankanowski (Uniwersytet Wrocławski) opowiedział o przemianach w świadomości osób z generacji wychowanej w PRL-u pod wpływem sloganu o „zamieszkiwaniu na kontynencie bez wojen” oraz ewolucji postaw wobec wojny w sytuacji pojawienia się jej w bliskości geograficznej i psychologicznej (*«Ja» wobec wojny – reminiscencje biograficzno-pokoleniowe*).

Jako trzeci w tej sesji wystąpił mgr Jakub Niewiński (Uniwersytet Zielonogórski) z referatem pt. *Ku szkole pokoju – amo ergo sum*, w którym przez pryzmat losów ukraińskiego chłopca, którego wojna zmusiła do ucieczki do Polski, wskazał mocne strony polskiej szkoły w kreatywny sposób realizującej wybrane elementy niderlandzkiej szkoły pokoju, stawiającej na komunikację bez przemocy z użyciem języka wypełnionego empatią i uważnością oraz pobudzającej młodych ludzi do krytycznego myślenia o świecie.

Jako ostatni wystąpił ks. mgr lic. Adam R. Prokop (Fundacja Obserwatorium Społeczne we Wrocławiu), który wygłosił prelekcję *Król Maciuś i wojna dla dzieci* traktującą o literackiej wizji wojny w świecie wykreowanym przez Janusza Korczaka w jego dwóch książkach: *Król Maciuś Pierwszy* oraz *Król Maciuś na bezludnej wyspie*. Filozoficznym celem wystąpienia była refleksja nad zaletami, ale także

niebezpieczeństwami transpozycji traumatycznej problematyki na płaszczyznę nieco infantylną fantazji.

Na zakończenie w imieniu organizatorów konferencji głos zabrał ks. mgr lic. Adam R. Prokop, dziękując przybyłym prelegentom i publiczności oraz wyrażając nadzieję na spotkanie w roku przyszłym. Należy podkreślić, że wszyscy przewidziani prelegenci przybyli na konferencję i wygłosili interesujące referaty, których treść pobudzała do ożywionych dyskusji zarówno bezpośrednio po wystąpieniach, jak i w kularach.